

עד לאן מדרימה סתונית הקליפות?

אבי שמידע, **אבי שמידע**, חוג כלנית, המחלקה לאבולוציה ואקולוגיה והמרכז לרציונליות,
האוניברסיטה העברית בירושלים - avi.shmida@gmail.com
צילום : מרס שמאלי, שמעון כהן, חוג טבע קיבוץ סעד

תאריך התצפית: 4.10.23 - 16.9.23

תאריך פרסום: 10.10.2023

תקציר: סתונית הקליפות - *Colchicum tunicatum* היא מין אנדמי להר הנגב ולאדום
וראשונה לפריחה מבין תשעה מיני הסתוניות בישראל. לא ברור לנו עד היכן היא מדרימה.
אנו מדווחים כאן לראשונה על הימצאותה בהר בתור ובהר כרכום אשר בנגב המרכזי וע
לתופעה המוזרה השנה כי תחילת הפריחה התעכבה לפחות בשבועיים בהשוואה לשנים
קודמות.

=====

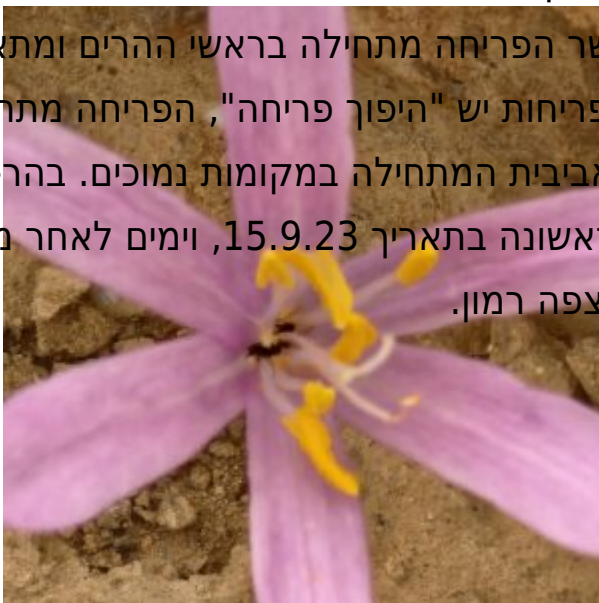

סתונית הקליפות:

בתמונה מימין: ניתן להבחין בנוסף לששת האבקנים בשלושה עמודי עלי - הם המייחדים את הסתונית ומשפחה משאר משפחות השושנתיים 1.10.23 הר-בתור הר הנגב הדרומי ש.כהן ©
בתמונה משמאל: נמלים מבקרות בפרח בחיפוש אחר צוף. בסתיו היבש אין כמעט מקורות מזון ולכן הנמלים יחפשו סוכר או מקורות אנרגיה בלהיטות. הר-בתור הר הנגב הדרומי ש.כהן ©

אפשר להכתיר את הסוג סתונית כמלכת הצמחים של הסתיו. זהו הגיאופיט (צמח בצל ופקעת) בעל מספר המינים הגבוה ביותר בפריחת הסתיו, הן בישראל והן בכל האזור הים-תיכוני. לא בכדי נתנו לו אבות הבונטיקה את השם העברי סתונית הבא לציין כי מירב המינים של הסתונית אכן פורחים בסתיו מחודש ספטמבר ועד לחודש דצמבר. רק שני מינים של סתוניות פורחות באמצע החורף בחודשים ינואר פברואר; אלה הם **סתונית הנגב** ו**סתונית קצרת עלים**.

סתונית הקליפות היא המין הראשון לפרוח מבין כל סתוניות ישראל; כבר בתחילת חודש ספטמבר נמצא פרחי פורחים בהר הנגב כאשר הפריחה מתחילה בראשי ההרים ומתאחרת ברום טופוגרפי נמוך. כלומר, גם לסתונית הפריחות יש "היפוך פריחה", הפריחה מתחילה דווקא במעונות הגבוהים לעומת הפריחה האביבית המתחילה במקומות נמוכים. בהר-הנגב, נצפתה השנה (תשפ"ד, 2023) הסתונית הראשונה בתאריך 15.9.23, וימים לאחר מכן הופיעו סתוניות פורחות במישור הרוחות ובמצפה רמון.

סתוונית הקליפות: פולימורפיזם בצבעי ההכותרת בסתוונית הקליפות: הר-בתור הנ-דרומי 1.10.2023 ש.כהן ©

מסיכום נתוני הפריחה אשר אספנו באמצעות חובבי הטבע הרבים ששלחו תמונות של סתוונית הקליפות, מתקבלת השנה תמונה יוצאת דופן שפריחת סתוונית הקליפות מתאחרת לפחות בעשרה ימים (כנראה שבועיים). דגם זה של איחור בפריחה בהשוואה לשנים קודמות מתקבל מנתוני פריחה גם של פורחי סתיו אחרים כגון חצב מצוי, בן-חצב מדברי, וחצב גלוני. קשה לנו להסביר מדוע התאחרה הפריחה שכן עד כה חשבנו כי שני ה"מנעולים", הגורמים האביוטיים החשובים לפריחה הם התקצרות אורך היום וירידה בטמפרטורות. כנראה שלפנינו גורם שלישי והוא תקופת יובש ארוכה וקיצונית בקיף שהיתה השנה בחודש יולי. רק תצפיות שלכם, חברי חוג כלנית, ומחקר פנולוגי ישפכו אור על התעלומה.

סתוונית הקליפות: מין זה פורח ללא עלים אך ורק כתלות באורך היום ובטמפרטורה (ללא תלות בגשם). בפריחה, כמעט לא ניתן להבדיל בינה לבין סתוונית היריה הפורחת בחגורת הספר ללא עלים. כמו כן, אפשר לעיתים להתבלבל בין פרחי סתוונית טוביה, סתוונית הרמון וסתוונית הקליפות אשר יש להן מעט חפיפה בעונת הפריחה בחודשים אוקטובר-נובמבר. מימין (1-2): הר-בתור הנ-דרומי 1.10.2023 ש.כהן © משמאל (3-4): בורות לויץ 16.9.2023 מרס ©

ספרות

דפני א שמידע א ואבישי מ 1975 הפריחה של מבשרי הגשם בצמחיית א". "טבע וארץ", י"ז: 6.

שמידע א 2005 שוק הפריחה בסתיו - על מיני סתווניות בארצנו. אתר רת"ם,

<http://www.rotem.huji.ac.il/topics/colchicum2.htm>

שמידע א 2015 הגיאופיטים פורחי הסתיו בישראל ושוק ההאבקה הסתווי. כלנית 2,

<https://www.kalanit.org.il/?p=4269>

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: שמידע א. 2023 עד לאן מדרימה סתונית הקליפות? כתב עת "כלנית", מספר 9.

=====